

REPORTATGE | EL CATALÀ DESPLEGA A EXPOLANGUES TOTA LA DIVERSITAT INTERNA

L'andorrà es fa oriental

El català que es parla a Andorra, d'adscripció als trets fonètics de la variant nord-occidental, pateix des de fa pocs decennis un pro-

gressiu procés d'orientalització. És una de les conclusions dels estudis fets per elaborar l'«Atles lingüístic del domini català».

ALBA DORAL
Andorra la Vella

El català inicia avui camí a la fira parisenc Expolangues com a convidat d'honor. I ho fa desplegant tota la diversitat que caracteritza el domini lingüístic, a través de la presentació de l'obra que dirigeixen els professors Veny i Lúdia Pons.

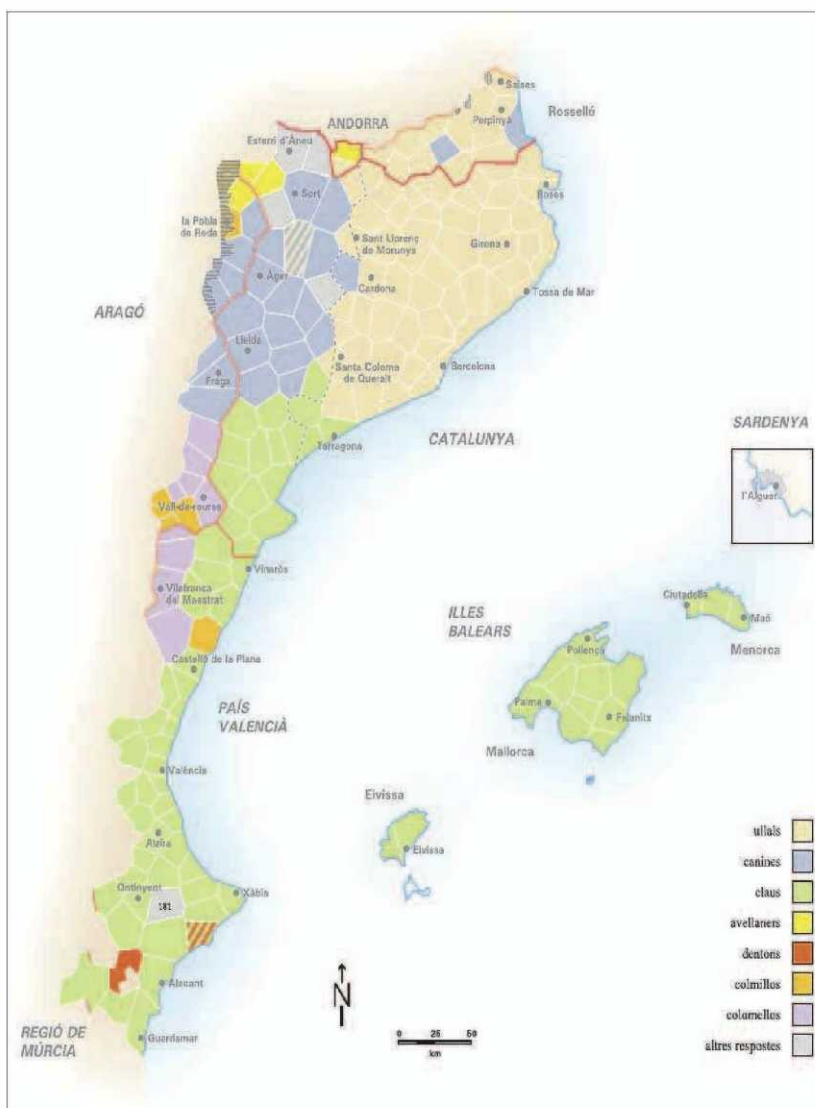
El *Petit atlas lingüístic del domini català*, l'obra de la qual Veny (Campos, 1932) parlarà avui en el marc de l'Expolangues és una obra basada en els primers volums de l'*Atles lingüístic del català*, una vasta empresa iniciada fa dècades per Antoni M. Badia i Margarit. La intenció, explica el professor -catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona i membre de l'IEC-, és "fer una fotografia de la realitat de la llengua a tot el domini de parla catalana".

Ara bé, si l'Atles presenta el material recopilat "en brut", el *Petit atlas* té una finalitat interpretativa, pedagògica. Està dirigit a estudiants de batxillerat, lingüistes, i a tot aquell que senti el prurit del coneixement de la llengua que parla. Per això la terminologia és senzilla i l'especialitzada que s'ha d'emprar necessàriament (termes com ara *assimilació* o *substrat*) està acuradament explicada.

L'obra es va publicant per volums, n'hi ha un total de nou. El germà petit va pel segon, centrat en el lèxic relatiu al vestit, la casa i les ocupacions domèstiques. Explica aspectes com el terme que empraven els mallorquins per referir-se a la mestressa de casa, els llocs on a les mandonguilles els en diuen *boles de picolat* i on es diu *padella* en lloc de *paella* o *calçatins* i no *mitjons*.

EL LÈXIC AGRÍCOLA I RAMADER

El germà gran de l'obra està més avançat: ja n'ha aparegut el quart volum, el centrat en el camp i els cultius. Justament una de les àrees en les quals les pèrdues de lèxic són més marcades, a causa del procés d'urbanització que es viu arreu. "Si demanéssim a un jove actual que ens digués les parts de l'arada ens en diria una i es quedaria tan ample", apunta Veny. És clar, admet, que "hem d'acceptar que la llengua s'enriqueix per una banda

Un dels mapes lingüístics, aquest amb les varietats del terme 'ullals', que aporta l'obra.

L'enorme mobilitat de la població facilita el canvi

mentre s'empobreix per una altra". També és en aquest camp, el de l'agricultura i la ramaderia, on el català que es parla a Andorra posseeix, o posseïa, més termes propis. "Les diferències lèxiques -recordano són importants." Però hi ha alguns termes que li criden l'atenció. I esmenta *posobra*, per referir-se a la vigília d'una festa. O *volianes*, per dir *volves de neu*, "recull aquesta imatge dels flocs de neu, que sembla que volin". O *volter* per *voltor*, igual que a la zona del Pallars, amb què el català d'Andorra té més si-

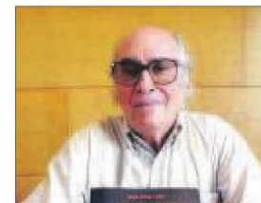
mitluds. "No té una singularitat gaire marcada -assegura Veny-, sinó que participa d'un conjunt de dialectes catalans amb una clara inclinació cap al nord-occidental".

Tot i que els últims decennis, matisa el professor, és objecte d'una clara orientalització. Degut a què? A la gran mobilitat de la població, a les enormes facilitats de comunicació, que fan les llengües molt permeables a les influències. En aquest cas, dels territoris propers, d'on arriba una part de la població.

En aquest sentit, recorda el direc-

Una recerca iniciada a la dècada del 1950

El treball de camp necessari per escometre aquesta obra ingent es va iniciar a la dècada del 1950, tot i que el gruix es va realitzar a partir del 1967 i va durar 14 anys, explica el director de l'Atles. Els investigadors van omplir enormes qüestionaris, unes 2.500 preguntes cadascun, que van plantejar a la po-

Joan Veny.

blació de més edat, sedentària i preferiblement d'escassa formació. A Andorra, els enquestadors van treballar durant el 1972, amb gent de més de setanta anys d'Ordino i Santa Coloma. La primera localitat es va triar perquè era "un cul de sac", apunta Veny; la segona perquè havia estat més exposada a influències. El fet d'haver trigat tant a editar l'obra, assegura Veny, ha ajudat a madurar-la. Entre d'altres raons, perquè la informàtica i la possibilitat de fer bancs de dades ha vingut en la seva ajuda.

tor dels atles que l'objectiu del treball és radiografiar una realitat multiforme en un lapse breu de temps: "La llengua és mòbil, mudable, amb l'ingrés continuat de noves unitats i la pèrdua de les antigues."

L'estudi recull també la relació entre la llengua parlada, l'estàndar i la literària, que en ocasions serveix per nodrir la primera: "De vegades notem déficits en la llengua parlada. Per exemple, vam veure que en algunes localitats no tenien cap terme per designar el dit índex."

“El català, la llengua de deu milions d'uropeus” és el lema amb el qual els territoris integrants del Ramon Llull es presentaren ahir a la fira de París

L'estand de la llengua catalana és el protagonista d'aquesta edició de la fira Expolangues, que s'inaugurà ahir a París.

Text i fotos: **Carles Domènech**

PARÍS La fira Expolangues, dedicada a l'aprenentatge i difusió de les llengües, s'inaugurà ahir a París amb la cultura catalana com a convidada d'honor. Un gran estand al centre del saló exhibirà fins dissabte la singularitat del català amb el lema de “La llengua de 10 milions d'uropeus i la 12a més parlada de la Unió Europea”. La programació del recinte inclou una llarga llista d'activitats protagonitzades per noms d'arreu de les terres de parla catalana.

“El futur del català requereix indiscutiblement el reconeixement internacional de la nostra llengua”, explicà ahir el conseller de Presidència del Govern balear, Albert Moragues, acompanyat del ministre francès de Cultura i Comunicació, Frédéric Mitterrand; el vicepresident català, Josep-Lluís Carod-Rovira; el cap de Govern d'Andorra, Jaume Bartomeu; i Fany Tur i Josep Bargalló, directors de l'Institut Ramon Llull, entitat que organitza, per vuitena vegada, la presència de la cultura catalana a Expolangues.

Moragues destacà que “la població censada de les Balears és d'un milió d'habitants, dels quals més de 200.000 són immigrants no catalanoparlants”. També assegurà que “per integrar la població nou-

El català centra Expolangues

Moragues i Carod, amb el mapa dels territoris de parla catalana.

vinguda, la llengua esdevé un element determinant”.

Per la seva banda, Carod-Rovira comentà que “mai el català no havia estat tan present com ara en les fires internacionals però, en canvi, encara no té el reconeixement

legal que es mereix”. El vicepresident apuntà que “a França hi ha un doble discurs, perquè és el país on més s'ensenya el català, més que a les universitats espanyoles, però cal que en sigui conscient i orgullós”.

En aquest sentit, la directora de Política Lingüística del Govern, Margalida Tous, que participà en la taula rodona *Les llengües locals en les societats multilingües*, fou testimoni de les dificultats que existeixen a l'Estat francès per convertir el català en una llengua oficial. Un company de taula, Xavier North, delegat de la llengua francesa i de les llengües de França, s'atreu a justificar les limitacions legals del català a partir del concepte de república: “No es poden reconèixer drets específics locals dins l'estructura indivisible de la República Francesa”. El professor Joan Veny participà en la conferència *Unitat i diversitat de la llengua catalana* i donà a conèixer la tasca de l'Institut d'Estudis Catalans en la producció de l'*Atlas lingüístic del domini català*, que dirigeix.

Cap representant espanyol no aparegué durant les activitats sobre cultura catalana. •

El català es reivindica a Europa

EL PUNT/EFE
● Representants dels diferents territoris de parla catalana van reclamar ahir l'oficialitat del català a Europa en la inauguració a París de la fira Expolangues, on la llengua catalana és la convidada d'honor. A l'acte, hi va assistir el ministre francès de Cultura, Frédéric Mitterrand. El català «té un prestigi reconegut, mai com ara la llengua i la cultura catalanes no havien estat tan presents en fires destacades

com Guadalajara, Frankfurt o ara a París. Però té una anomalia institucional ja que no compta amb el reconeixement legal que li correspon en les institucions europees», va dir el vicepresident de la Generalitat, Josep-Lluís Carod-Rovira. També hi van ser el conseller de Presidència del govern balear, Albert Moragues; el conseller del departament francès dels Pirineus Orientals (Catalunya nord) Marcel Mauteu; l'alcalde de l'Alguer,

Marco Tedde, i el cap del govern d'Andorra, Jaume Bartomeu. L'única absència va ser de representants del País Valencià.

La fira va obrir les portes ahir al matí. S'hi van presentar eines d'aprenentatge de la llengua, com ara el curs de català en línia parla.cat, el centre de terminologia Termcat i també el portal informàtic intercat.cat, que agrupa recursos per a l'aprenentatge de la llengua i la cultura catalanes. El director de

Vilaweb, Vicent Partal, va presentar el domini d'internet .cat. L'Institut d'Estudis Catalans hi va donar a conèixer el *Petit atlas lingüístic del domini català*, un treball sobre la història dels mots i la distribució de les variants als territoris de la llengua catalana. També s'hi ha donat a conèixer Lingua-món-Casa de les Llengües, i la tasca de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC), entre d'altres.

L'estand del català a la fira Expolangues. / YVAN GHERMAN

CAFÈ DELS OMESOS

CARME VIDAL HUGUET

Projecció exterior

LA SETMANA PASSADA se celebrava la fira internacional de llengües i cultures estrangeres, Expolangues Paris 2010. I la llengua catalana n'era la convidada d'honor, d'una fira en la qual hi eren presents 30 països i més de 80 idiomes. Sota el lema *El català, la llengua de més de 10 milions d'europes*, l'Institut Ramon Llull, que té confiada la projecció exterior de la llengua i de la cultura, hi explicava que la catalana és la dotzena llengua més parlada a Europa, i en quatre estats: Espanya, Andorra, França i Itàlia. Els representants de la Fundació Llull, la Generalitat de Catalunya, Andorra, les Illes Balears, el Consell General dels Pirineus Orientals, la ciutat de l'Alguer, la Xarxa de ciutats valencianes i la Xarxa Vives d'Universitats, a més a més de l'Institut d'Estudis Catalans, inauguraven la presència del català a la fira acompanyats pel ministre de Cultura del Govern Sarkozy, Frédéric Mitterrand, que no va tenir la deferència d'esperar-se fins al final de l'acte, raó per la qual és que es va perdre l'*e-book* amb què el vicepresident Carod-Rovira li agraiïa la companyia. El nebot no té, ni de molt, ni la cultura ni l'elegància de formes de l'oncle, el president Mitterrand. Més enllà, però, de donar a conèixer la vitalitat del català, el Llull es

va fer present a la fira amb una programació del tot ambiciosa, entre taules rodones, recitals de poesia, teatre i tot un seguit de lectures de la literatura catalana de més rabiosa actualitat. Des de la presentació del *Petit atlas lingüístic del domini català*, passant per la presentació de *Piturrino fa de músic* de Carles Santos al teatre Bobigny, la gran aposta del Llull ha estat per la veu poètica més poderosa de la literatura catalana de

L'Institut Ramon Llull es va fer present a la fira Expolangues amb una programació del tot ambiciosa

més rabiosa actualitat, l'escriptora andorrana Teresa Colom. No ha estat perquè sí, l'obra de Teresa Colom és una delícia intel·ligent, els seus llibres són assaig en vers, on allò que s'hi diu i com es diu sedueix el lector com cap altra ploma catalana. S'hi suma que Teresa Colom sap interpretar els seus poemes tant d'*On tot és vidre* com de les *Elegies del final conegut* amb tanta elegància que quan la rellegeixes t'obligues a fer-ho en veu alta. Expotar-la vol dir apostar per la intel·ligència seductora.